

Uredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za slovensko in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

ZAPOČINJE ŠKOLA

i na desetke će tisuća naše djece poći od kuće da uđe u onu veliku radionicu duha, koja ima da im izbrusi um, oplemeni srce, utije znanje i pripremi ih za buduće pozive, za buduće položaje, što ih imaju da zauzmu, kad poodrastu, na pozornici koja se zove život.

Potrebno je stoga prigodom tog velikog događaja progovoriti i djeci i roditeljima nekoliko trijeznih riječi. Broj naš ovdje nije malen. Izračunano je, da nas ima oko 80.000, a mnogi kažu da nas je još i više, koji smo se nakon svjetskog rata doselili iz Istre, Trsta i Goričke u Jugoslaviju. Mi imamo najmanje petnaest hiljada djece, koja su ovdje rođena i odgojena, koja su se donekle i srasla s ovdješnjim životom i prilikama u njemu.

Na stotine će ih — ako ne i koja tisuća — nagnuti ovih dana u srednje, i visoke škole diljem države. Mi ćemo se mučiti, trpeti i od ustiju si otidati, da ih školamo, postavimo ih na noge i stvorimo od njih ljude.

U sasvim smo se drukčijim prilikama školali i odgajali mi. Ono je bilo zlatno doba nacionalnog zanosa, od koga su nam se širile grudi, doba borbe u kojoj se pobjeđivalo i sticalo redom pozicije jednu za drugom. Još dok smo u školskim klupama sjedili mi smo tačno znali, što nas čeka i kakav će položaj koji od nas zauzeti. Čekao nas je golem posao na narodnoj njiivi. Znalo se je: u tom i tom kraju, u tom i tom gradu potreban je sudac iz narodnih redova, potreban je pravnik, advokat, koji će znati i htjeti zastupati interese svoga naroda. Na drugom mjestu trebalo je liječnika hrvatske krvi i osjećaja, koji će blažiti boli zapuštenog i neprosvićenog našeg seljaka i ne iskoristivati njegovu bolest i nevolju za vlastiti interes.

U tek osvojenim općinama trebalo je sposobnog i čestitog činovništva, koje će služiti narodu i njegovom boljitku; ovdje je trebalo poštara, tamo učitelja, pa šefa željezničke stanice, pa voditelja zadruga, pa narodnih sudenika, profesora i t. d., i t. d.

Svega je toga trebalo i za svakoga je od nas, još u školskim klupama bilo određeno kuda će ići i koji će položaj zauzeti, kakav čin dobiti u redovima narodne vojske... I kad bi neko svršio školu, postao sudac, advokat, učitelj, činovnik, ne bi otvarao kancelariju tamo gdje bi se njemu sviđalo, i gdje bi njemu lično možda više nosilo, nego tamo gdje je to potreba narodne stvari iziskivala. Tamo ga je narodno vodstvo, odnosno narod sam, slao. I zato je odgoj naše predratne školske omladine bio takav, da se je izgrađivao na trim čvrstim temeljima: solidnom znanju, odlučnoj borbenosti i dubokom rodoljublju. Samo znanjem dobro potkovan, kulturni i u svojoj struci spreman intelektualac može biti pravi i koristan javni radnik. On treba da je odlučan, borben i beskompromisan, kad se radi o interesima njegova naroda. Uz to valja da je prožet iskrenim i dubokim rodoljubljem, kako ne bi nikada došao ni u kušnju, da vlastiti interes postavi iznad interesa naroda svoga, koji ga je dignuo i predao mu u ruke svoju sudbinu.

Prilike u kojima se danas odgajaju naša djeca sasvim su drukčije. I kad mi danas šaljemo svoje dijete u školu, već sa zebnjom pomislimo na to, što će biti od njega kad svrši školu? Mi ćemo se iscrpiti i istrošiti do kosti, a on? Ne će li biti vršten u legiju nezaposlenih, koji će obijati pragove i prigibati šiju pred kojekakvim skorogovječima, bog zna čijeg roda i plemena, moljaka jući za kakvogod namještenje, za kakvogod mrvicu sa tudjinskog gospodskog stola?

To je ono strašno što nas mori već sada, na prvom odsudnom koraku djece naše. Brige, kojih oči naši nijesu poznavali. A ipak! Kad smo već djecu svoju dali u školu valja da im zacrtamo i put kojim treba da podju. Svi smo mi seljačka djeca, svi mi i kako dobro znamo, kako živi naš seljak, koje ga brige more, koje ga neade biju. I kad su nas seljački očevi naši slali u škole, slali su nas zato da im znanjem, što ga budemo u školama stekli, koristimo, pomognemo im i uputimo ih, kako da se olakša teški njihov život. Ne smijemo nikada zaboraviti, da su nas oni krvavim svojim žuljevima školali zato da budemo na korist i ponos narodu, a ne zato da im se već u prvoj generaciji otudjimo, pa da već prvi unuci njihovi ni ne znaju kako selo izgleda.

Zato neka i put, kojim imaju da podju djeca naša, ne bude drukčiji nego što je imao biti naš: neka se oboružaju solidnim i temeljitim znanjem, borbenom odlučnošću i žarkom ljubavlju za narod. Ne valja se tješiti: glavno da se dijete progura da istuče prvi red. Dijete naše valja da steče znanja što solidnijeg, što temeljitijeg, kojim će kasnije moći koristiti narodu, neka se specijalizira do savršenstva u struci koju odabere. Već unaprijed neka mladež naša zna, da joj je kao seljačkoj djeci, unučadi mjesto jedino u narodu, koji ju čeka ko ozebao sunca, jer je potreba njegova za požrtvovnom, spremnom i nesebičnom narodnom in-

Pet nemških gimnazij v naši državi

Najnovija nemška gimnazija je bila otvorena v Apatinu

Doslej so imeli Nemci v Jugoslaviji pet meščanskih šol, namreč v Beogradu, Zagrebu, Novem Vrbasu, Beli Cerkvu in Apatinu. Poleg tega so imeli že dolgo vrsto let nemško zasebno učiteljske v Novem Vrbasu. Z odredbo od 9. septembra t. l., ki so jo podpisali vsi člani vlade, je to učiteljske dobilo značaj stalnosti. Obenem je bil določen učni načrt. V bistvu velja isti učni načrt in je predpisana ista učna snov kakor na državnih učiteljskih le da je učni jezik nemški. Vendar se bo nacionalna skupina predmetov: srbohrvaščina, nacionalna zgodovina in zemljepis, poučevala v srbo-hrvaščini. Nemškemu jeziku so u prvem in drugem letniku odmerjene po štiri, v tretjem in četrtm letniku po tri tedenske ure. V enaki meri se bo poučevala tudi srbo-hrvaščina.

Učne moči na tem zavodu morajo biti jugoslovanski državljani nemške ali jugoslovanske narodnosti. Izbira ravnatelja in profesorjev je podrejena odobritvi s strani prosvetnega ministarstva. Tudi učne knjige morajo biti od prosvetnih oblasti aprobirane.

Učenci na učiteljsku smejo biti samo Nemci, otroci jugoslovanskih državljanov ali nemških državljanov, ki stalno bivajo v Jugoslaviji in so tu zaposleni.

Z odredbo od istega dne, ki takisto nosi podpise vseh ministrov, je bila dovoljena otvoritev dveh popolnih zasebnih nemških gimnazij, in sicer v Beogradu in v Novem Vrbasu. Gimnazijo v Beogradu bo vzdrževala nemška vlada. Te gimnazije ne bodo smeli pohajati samo nemški dijaki, temveč tudi dijaki jugoslovanske ali druge narodnosti. Da, po govoru, ki ga je imel predsednik nemškega šolskega društva (Deutscher Schulverein) o priliki slavnostne otvoritve te gimnazije, ni njen namen isti kakor pri ostalih nemških srednjih šolah, ki se bodo ustanovile na deželi, namreč vzgajati nemško mladino, temveč je njena glavna naloga, da nudi učencem iz vrste državnega naroda (Staatsvolk), torej jugoslovanski mladini priliko, da se poglobi v nemško duševno življenje. Ta srednja šola bo torej na našem državnem ozemlju prva šola podobna šolam, ki jih vzdržujejo razne tuje države n. pr. v Sofiji in v drugih bolgarskih mestih.

Z letošnjim šolskim letom se je otvoril prvi razred te gimnazije in se je baže za vpis prijavielo veliko število otrok. Gimnazija je nastanjena v prostorih beogradske nemške meščanske šole.

Gimnazijo v Novem Vrbasu bo vzdrževala nemška šolska ustanova (Deutsche Schulstiftung), ki je do 20. septembra nabrala med Nemci v Jugoslaviji 1.040.000 dinarjev. Zbirka se nadaljuje.

Gimnazija v Novem Vrbasu bo smela sprejemati samo učence nemške narodnosti in otroke nemških državljanov, ki so stalno naseljeni in zaposleni v Jugoslaviji.

Profesorji te gimnazije morajo biti jugoslovanski državljani nemške ali jugoslovanske narodnosti, profesorji na beogradske gimnaziji pa so lahko tudi nemški državljani.

Na gimnaziji v Novem Vrbasu so se že s tekoćim šolskim letom otvorili vsi razredi od prvega do osmega. Celotno se je vpisalo 416 ućencev, najveć seveda za prvi razred: 199, med njimi 39 deklet.

Ućni jezik na teh gimnazijah bo nemški, le nacionalna skupina ućnih predmetov se bo ućila v srbo-hrvaščini. Nemščini so v vseh razredih od prvega do osmega odmerjene po štiri tedenske ure. Enako števílo tedenskih ur odpade na srbo-hrvaščino. Na gimnaziji v Beogradu se bo od tretjega razreda dalje po tri ure na teden poučeval italijanski jezik, v Novem Vrbasu pa bodo ućenci lahko izbirali med francosćino, angleščino in italijansćino. Iz nemščine bodo ućenci polagali ispit pri sprejemu v prvi razred, pri mali in veliki maturi.

Izprićevala teh gimnazij imajo isto veljavnost kot izprićevala javnih šol. Pri pouku se bodo rabile knjige, ki jih bo odobrilo prosvetno ministarstvo. To bo po svojih organih tudi nadzorovalo pouk

Nekoliko dni pozneje kakor v Novom Vrbasu in Beogradu se je otvorila z odredbo vseh ministrov še tretja zasebna nemška gimnazija, namreć nižja nemška realna gimnazija v Apatinu. Tudi to bo vzdrževala omenjena nemška šolska ustanova. Glede ućencev, ućiteljev in pouka veljajo iste doloćbe kakor za gimnazijo v Novem Vrbasu.

Ob otvoritvi nemške gimnazije v Beogradu, katere se je ućeležili tudi zastopnik prosvetnega ministra, je predsednik nemškega šolskega društva dr. Moser izjavil, da imajo Nemci tudi že pristanek za otvoritev nemške gimnazije v Ljubljani.

Poleg teh gimnazij, ki spadajo v delokrog ministarstva prosvete, je tudi ban Banoine Hrvatske, ki odslej upravlja sam vse prosvetne posle na svojem podrućju, dovolil otvoritev zasebne nemške realne gimnazije v Zagrebu. To gimnazijo bo vzdrževala evangeljska cerkvena obćina, vendar pa šola ne bo konfesionalna, temveć bo sprejemala ućence raznih konfesij. Po bistvu bo ta šola sličila onim v Novem Vrbasu in Apatinu, vendar s to razliko, da sme banska uprava dovoliti vpis tudi nemških ućencev. Prvotno so se otvorili nižji trije razredi, pozneje pa še četrti in peti razred. Da bi se olajšal prestop ućencev iz sedanje nemške meščanske šole v gimnazijo, so se izdale posebne odredbe in so se doloćili posebni termini za potrebne dodatne izpite.

S temi šolami je potreba nemške manjšine već kakor zadošćeno.

TALIJANSKA POLITIKA U JUGOISTOĆNOJ EVROPI

Zagrebaćke »Novosti« prenose iz milanskog »Popolo d'Italia« ove retke:

»Velika remek djela Mussolinijeve politike u međunarodnom okviru izgledala su u svoje doba kao odvojeni nepovezani podvizi. Međutim danas vidimo, da od osvajanja Abesinije, pobjede u Španiji, ujedinjenja Albanije i stvaranja osovine od rata protiv Engleske postoji jedna logićna veza misli i događaja. Što se tiće ujedinjenja Albanije sa Italijom treba da se istakne, da je ovaj događaj učvrćio strategijski položaj Italije i pretvorio Jadransko more u jedan zatvoreni zaljev, u kome pretećni talijanski interesi ne iskljućuju slovenske interese. Uje-

dinjenje Albanije sa rimskim carstvom zauvijek je zatvorilo vrata svoga zaljeva stranim silama. Prema tome, talijansko-albansko ujedinjenje dovelo je do toga, da je danas Jadran zatvoren za britansku mornaricu. Da do toga ujedinjenja nije došlo, apulijske i istarske obale bi danas bile ugrožene umjesto što su sigurne. Okvir Mussolinijeve strategije upotpunjuje se sa politikom osovine. Ova politika, koja je ostvarila Cavourovu viziju i obnovila prvi savez Kraljevine Italije, i stvorila u srecu Evrope jednu konstelaciju sila, koja će za pokoljenja odrediti sudbinu Evrope. Mnogi u Evropi nisu bili shvatili, ali će shvatiti«.

Madžarska prema narodnim manjinama

Na svom putu po Erdelju imao je grof Teleki prilike razgovarati i s predstavnicima narodnih manjina. On je izjavio, da će madžarska vlada voditi pravednu i humanu politiku prema manjinama. One će imati pravo uporabe jezika u privatnom životu, u školama i u kulturnim ustanovama, a

vlada će od njih traćiti potpunu privrženost državi i suradnju na kulturnom i privrednom polju s državnim vlastima. Madžarska vlada zna — rekao je grof Teleki — da politika dobre volje prema manjinama prećstavlja prvu dućnost madžarske države u karpatskom bazenu.

teligencijom velika. Izbijmo djeci svojoj već unaprijed iz glave misao, da će moći lagodno živjeti u gradu kao lijećnik od gospodskih pobaćaja ili kao advokat od masnih parnica. Narodu neka slući i za slućbu njemu neka se sprema!

To je mućan i tećak posao koji traći ųrtve i odricanje, pa ga moće podnijeti samo ćovjek proćet iskrenom i ųarkom ljubavlju za narod i zemlju naroda svoga.

Pa kad već nama nije bilo sudjeno da izvršimo zadaću, koju su nam naši oći poslavši nas u velike škole, bili namijenili,

ućinimo sve da naša djeca postanu ono, što mi nijesmo mogli. Vratimo ih narodu! Vratimo ih selu iz kog smo potekli. Vratimo ih kao ljude ćestite, poųrtvovne i nesebićne kulturne i javne radnike. Time ćemo se najbolje odućiti majci domovini, koja nas je ovdje primila majćinskom ljubavlju.

Pa neka bar tu zadovoljćtinu imaju oći i djedovi naši: da su unuci njihovi postali pravi, nesebićni, poųrtvovni i ćestiti narodni trudbenici, onakvi, kakvi su oni ųeljeli da postanemo

mi, sinovi njihovi.

ERNEST RADETIC

TJEDAN MEĐUNARODNE POLITIKE

Drųanje Amerike

U velikom hrvanju naroda hrvanju koje se sve više proširuje i preko granica Evrope, te je zahvatilo svojim plamenim ųarom već i Afriku, sve se čeće postavlja pitanje: a što je s Amerikom? Uopće se u Evropi, u doba raznih kriza mnogo spominjalo Ameriku (»Che cosa fara l' America?« — Nitti.) kao nekog spasitelja, nekog arbitra, što li, koji bi imao da intervenira i uspostavi red i mir.

Prosudjivati međunarodnu situaciju na temelju ideologija i doktrina sasvim je pogrećno. Dokazuje to najbolje slućaj Njemaćke, odnosno sila osovine i Sovjetske republike. Postojao je ćak i protukomunistićki pakt, a ipak su se te dvije sile i mimo obrambenog pakta Moskve i Pariza, na opće iznenadjenje sloćile i podijelile svoje interese na Baltiku, u Poljskoj

Isto bi tako bilo pogrećno prosudjivati stav Amerike prema sukobu u Evropi na temelju neke demokratske odnosno antidemokratske doktrine. Istina je, da demokratska Amerika ima velike simpatije za demokratsku Englesku no to raspoloćenje nije od vaćnosti za eventualno sudjelovanje Amerike u evropskom ratu.

Ni demokratska Amerika nije u svom raspoloćenju jedinstvena. Pojedini dijelovi Sjedinjenih Drųava nemaju nikakvog interesa za evropske sukobe. A osim toga, stanovništvo Amerike sastoji se od pripadnika svih naroda Evrope i svijeta, koji iako su primili amerićko drųavljanstvo, ipak su saćuvali svoje simpatije prema starom kraju i narodu. Kraj svih svojih simpatija Amerika kao ćjelina zastupa ipak stanovite neutralnosti i izolacionizma, jer ogromna većina stanovništva nikako ne moće razumjeti zašto bi Amerikanac imao da ide ginuti u Evropu.

Slućbena je Amerika međutim nekoliko puta pokazala svoje veliko interesovanje za prilike u Evropi. Njoj je u interesu da u Evropi vlada mir i da se uklone svi potresi, koji bi mogli poremetiti svjetsku ravnoteću. Tu je svrhu imala i svojedobna misia Sumner Wella, kao i mnogobrojne — neuspjele — note u Rimu i Berlinu.

Nije to bilo iz sentimentalnosti.

Amerika nije direktno interesirana na evropskim prilikama, ali ona ima svoje velike interese na drugim kontinentima. I jedino u toliko, ukoliko su ti interesi splećeni s razvojem sadašnjeg sukoba u Evropi dolazi do izraćaja i amerićki interes za sam sukob. Amerika je, nakon poraza Nizozemske, pokazala najveću uznemirenost kad je Japan oćitovao ųelju da zauzme nizozemski kolonijalni posjed u Aziji.

Definitivnu ulogu Amerike u budućnosti odredit će povećanost evropskog rata s interesima na drugim kontinentima, a ne ideoloćke simpatije prema jednoj ili drugoj grupi evropskih velesila.

Zato vidimo, da se danas izbjegavaju sukobi na onim toćkama, gdje je Amerika osjetljiva, a to je Azija. U evropskim kolonijama u Aziji ostao je status quo, iako je poraćena i Francuska i Nizozemska, koje tamo imaju svoje posjede. Sve će se to urediti kasnije.

Gigantsko naorućanje Amerike ne znaći, dakle, toliko njezino interesovanje za evropske prilike nego pripremanje za obranu amerićkog kontinenta i amerićkih interesa, ako do toga doćie uslijed zapletaja situacije u Evropi i Aziji.

U RUMUNJSKOJ JE OSTALO JOŠ 800.000 MADųARA

Madųari traće cijelu Sedmogradsku. Dopisnik »Basler National-Zeitunga« u Budimpešti tvrdi, da mu je sa autoritativne strane saopćeno, da preuzimanje rumunjskih teritorija doćue naprećuje bez incidenta, ali se jaće osjeća priliv bjegunaca madųarske narodnosti, koji su ostali u podrućju, koje je ostalo Rumunjskoj. Kolosvar i Brašov puni su ovakvih bjegunaca. Baš radi toga Madųarska mora drųati svoju vojsku u punoj spremi, jer je u Rumunjskoj ostalo još oko 800.000 Madųara. Već se primjećuju štećne posljedice politićke, ekonomske i geografske podjele inaće jedinstvene Sedmogradske. Sedmogradske su Sasi pokrenuli jaku akciju, da se podruće naseljeno njima pripoji Madųarskoj. Zauzima se stanovište, da se ćitava Sedmogradska opet mora pripojiti Madųarskoj. Madųarska je spremna za slućaj da u Rumunjskoj ili u unutar-njem položaju ili u njezinoj vanjskoj politici nastupi kakav preokret, koji bi iziskivao da Madųarska zašćiti svoj ųivalj, zaostao u Rumunjskoj. Isto je tako Madųarska spremna odmah stupiti u akciju, ako bi nastupila takva situacija, koja bi iziskivala okupaciju onih teritorija, koji su nastanjeni madųarskim ųivljem.

URO BODO POMAKNILI NAZAJ

Italijanske oblasti opozarjajo prebivalstvo, da bo moralo dne 5. oktobra opolnoći pomakniti uro nazaj za 60 minut.

ODLAZAK ISTARSKIH RADNIKA U NJEMAČKU

Pula — Koncem prošlog mjeseca otputovala je u Njemačku na rad jedna grupa radnika iz raznih krajeva Istre. Istrani su otputovali u Veronu, gdje su se priključili jednoj tamošnjoj grupi, s kojom će prosljediti put u Njemačku. Iz Istre ih je otišlo 57, a iz Verone 166. Istarski industrijalci poklonili su im odijela i cipele, tako da su svi otišli u Njemačku tako reći uniformirani. Novine ističu, da ovaj odlazak istarskih radnika u Njemačku ima da pojača žive veze, koje se posljednjih godina sve jače uočavaju između dviju velikih naroda, koji ujedinjeni u oružju i u radu koracaju u susret novom velikom dobu.

TUČA NA POREŠTINI

Vižinada — U noći od 11 na 12 ovog mjeseca spustila se nad cijeli kraj tako strašna tuča, kokove ljudi ne pamte. Sva okolica Kaštelira i Svete Nedilje za par je časaka potučena i sva je jednogodišnja muka marnih seljačkih ruku uništena. Očekuje se da će vlast pogodjenim seljacima, kojima je uništeno sve, pružiti bilo kakovu pomoć.

Vižinada — Seljak Josip Košeto nazvan »Župan« pripremao je mjesto za vješanje teških kukuruznih klipova, ali je tom prilikom nastradao, jer mu se je na leđa srušila teška greda, koja umalo što mu nije prebila hrptenjaču. Računa se da će morati odležati kakvih mjesec dana.

Višnjani — 44-godišnja Marija Košeto rodnom iz Višnjana a nastanjena u Vižinadi nastradala je noseći škap vode blagu u staju. Poskliznulo joj se, pa je pala preko stepenica i slomila nogu. Pozvan je hitno liječnik, koji joj je nogu metnuo u gips, pa će i ona morati odležati tridesetak dana.

HARAČENJE PO KOKOŠINCIMA

Pazin — U posljednje vrijeme učestale su bile provale u kokošince po pazinskoj okolici. Konačno je uhvaćena družina, koja je te provale vršila. To su mladići Ernest Deltrepa, Antun Roko, Vinko Ladavac i Marijo Matić, koji su priznali da su pokrali kokoši Angjelini Vitajić i Ivanu Mičiću, Tomi Načinoviću i Josipu Lucikraju, kome su osim kokoši odnijeli i desetak kunića.

NOVI OPĆINSKI KOMESAR U LANIŠĆE

Lanišće — Prošli mjesec izvršena je u upravi općine promjena. Na mjesto dosadašnjeg općinskog komesara Scale došao je komesar Notari. Novog komesara čekaju, kako ističu novine važni zadaci: vodovod, melioracije, uređenje cesta, izgradnja školskih zgrada i gradnja i mnogo drugih stvari, koje stari komesar nije stigao da riješi.

NOVI AUTOBUSNI VOZNI RED

Krapan — Autobus koji vozi od Pule do Rijeke i natrag promijenio je svoj vozni red. Od sada odlazi autobus iz Pule u 4 sata popodne, a dolazi u Krapan u 4.50, odakle odmah prosljeduje u Rijeku. Autobus, koji odlazi iz Pule za plominsku luku krenut će u buduću u 5 sati popodne.

OBAVIJEST RIBARIMA

Pula — Interesirani ribari upozoreni su, da je ponovno stupila na snagu zabrana ribarenja sa svijećama, pa makar ove bile i maskirane ili dijelom pokrivene. Zabranjena je prema tome i upotreba tako zvanih albanskih svijeća.

CIJENA KUPUSA I JABUKA

Pula — Pokrajinski savjet za korporacije javlja, da je cijena crvenom kupusu utvrđena na 90 centezima po kilogramu, a biranim jabukama po 2.20 lira kilogram.

PAO POD KOLA

Sveti Ivan od Šterne — Janko Fabac pokojnoga Petra iz sela Fabei pao je pod natovaren voz sijena, pa su kola prešla preko njega. Zadobio je više teških ozljeda, zbog kojih je morao biti prevezen u puljsku bolnicu, gdje sumnjaju da bi mogao ostati na životu.

1600 TONA NIKLA POVUKLA JE DRŽAVA

Pula — Povlačenjem komada novca od 1 do 2 lire, koje završava sa 31 oktobrom o. g. računa se da će država dobiti oko 1600 tona nikla, koji je potreban za ratnu industriju osobito za avijaciju. Italija je u godini 1938 morala uvesti 3975 tona nikla. Kada budu još zamijenjeni komadi novca od 20 i 50 centezima sa komadima od siltine akmonitala računa se da će država dobiti još daljnjih 2800 tona nikla čime će biti za ovu godinu potpuno neovisna od stranog uvoza.

TUDI V ITALIJI SE JE ŽITO PODRAŽILO

Trst, septembra 1940. — Ministarski predsjednik Mussolini je odredil kmetijskomu ministru smernice po katerih se bodo morale ravnati cene žita v. l. 1940. Cena, ki je vladni predsjednik odredil za krušno pšenicu, znaša sedaj 187 lir za stot. rižu 130. koruzi 120. ovsu 135 lir. Ce primerjamo te cene z lanskimi, se je podražilo žito sedaj za več kakor 20 odstotkov.

Vijesti iz rodnog kraja

TRŠĆANSKI LLOYD MIJENJA IME

Nema tome davno, što je u »Popolu d'Italia« izašao članak, koji pledira za to, da se ime tršćanskog Lloydja, koje je stranog porijekla, zamijeni s drugim, talijanskim, narodnim izrazom. Tu je ideju prihvatilo i ravnateljstvo Tršćanskog Lloydja, tog najstarijeg tršćanskog pomorskog društva, pa je u tom smislu stavljen ministarstvu saobraćaja prijedlog. Na taj će način — kažu novine — biti konačno udovoljeno davnoj želji i same uprave društva i cijelog tršćanskog građanstva, koje naročito u posljednje vrijeme hoće da se otrese svih jezičnih tudjica i egzotičnih naziva.

Jezična autarkija traži, da nestane imena »Lloyd«, koje nije talijansko. Porijeklo te riječi poznato je: neki galski kavanar imenom Edward Lloyd, vlasnik kavane u Tower Streetu u Londonu, počeo se godine 1688 baviti pomorskim stvarima, interesirajući se kod mornara koji su stizali u luku i otkupovali u njegovoj kavani, o brodovima, koji dolaze i odlaze, o njihovoj tonazi, teretu, koji prevoze i uopće o svim drugim podacima, koji su se na pojedine brodove odnosili. Te je podatke uz novčanu otštetu preprodavao onima, koji su se za to interesirali. Četiri godine kasnije preselio se u Lombard Street, trgovačko središte, pa je počeo izdavati časopis, u kom je iznosio sve informacije o kretanju brodova. Taj je časopis nazvao Lloyd News. No budući da se vlasnik lista, gospodin Edward Lloyd bavio i politikom, koja nije bila vladu poćudna, to je vlast zabranila

list. Medjutim je list 1726 počeo ponovno izlaziti kao Lloyd List, baveći se samo pomorskim osiguranjem.

To je početak jedne ustanove, koja je ubrzo zauzela goleme dimenzije i pretvorila se u veliko društvo za osiguranje i za registriranje brodova.

Slična poduzeća širom svijeta nadijevala su si ime Lloyd, valida vjerujući, da ta riječ ima značenje operacija, koje su ona vršila.

U Trstu je godine 1833 osnovano društvo, koje se je počelo baviti osiguranjem brodova po engleskom uzoru i nadijelo si je ime Lloyd. Kako je tada Trst spadao pod Austriju i bio tako reći jedina austrijska luka s ogromnim zaledjem, to se je društvo prozvalo Austrijskim Lloydom.

Tri godine kasnije društvo se osim osiguranjem počelo baviti i brodarstvom uopće, zatim štampanjem knjiga i časopisa i konačno brodogradnjom. Naziv Lloyd uzela su kasnije i mnoga druga društva kao Lloyd Sabaudu u Genovi, Norddeutscher Lloyd u Hamburgu, Lloyd Brazileru u Rio de Janeiru itd.

U posljednje vrijeme započelo je u Italiji generalno čišćenje svih egzotičnih i stranih naziva, da ih se zamijeni originalnim domaćim narodnim izrazima. Nestaje tako »hotela« i »pensiona«, »waggon-litsa« i »waggon-salona«, »buffeta« i »garaža«, a nestaje evo, kako vidimo, i starog Tršćanskog Lloydja.

Za čimvećjo avtarkijo tekstilnega blaga

Proti tujim izrazom — Italijani naj nosijo kratke hlače!

Trst, septembra, 1940. — Po zasjedanju delegacije za avtarkijo, ki se je vršila dne 13. t. m. in kateri je prisostvoval tudi ministarski predsjednik Mussolini, je ves italijanski tisk prinesel kratke in dolge slavospeve modri kratkih hlač. Uvedbo kratkih hlač podčrtavajo listi ne samo iz higijenskih razlogov, temveč tudi ker to predstavlja »patriotsko moško obleko«. Patriotsko v tolikor, ker zanje treba manj blaga. Kratke hlače bodo predstavljale glavno propagando, ki bo dominirala na bližnjem »avtarkičnem tednu« in naj bi enkrat za vselej odredile moško modo ter tako uvedla parolo potrošnje italijanskih proizvodov in prihranke v materijalu. V zvezi s tem so trgovska društva obvestila svoje tovarne in krojaške delavnice, da pričnejo z izdelavo kratkih hlač. Vse trgovine moških oblek bodo postavile v izložbe na vidno mesto kratke moške hlače. Toda ostalo ne bo samo pri tem. Ves tisk bo o tem pisal, dnevniki bodo pri našali oglase in slike ter priporočila za kratke hlače. Uvedba pa bo poleg že za-

beleženega higijenskoga razloga predvsem zelo važen osnovni doprinos v borbi za samostalno oskrbovanje, ki zahteva v tem pogledu, da se izvrši prava obča mobilizacija, pravijo listi. Kratke hlače ne bodo samo prištedile materijal temveč osvobodile ljudi »nepotrebnih neugodnih buržujskih dolgih hlač«.

»Popolo di Roma« piše, da prihodnja zimska sezona ne sme zabraniti ostvartev nove moške noše, katero bodo prevzeli Italijani.

Kampanja proti tujim besedam, pa še sedaj ni končana. Italijanska zveza hotelirjev je odločila, da se morajo vsa tuja imena na hotelih penzionih itd. odstraniti in zamenjati z italijanskimi. Prav tako tudi mora izginiti beseda »hotel«, ki jo bodo zamenjali za »albergo«. Za »five o'clock« in »dancing« še ne vedo pravih izrazov.

Italijanski olimpijski komite je odredil, da ne prizna več rekordov, ki bodo izraženi v jardih, stopah itd. Prav tako bodo zginili »bari«, ki naj se odslej imenujejo »libo«.

Javna dela v novi občini Raši

Trst — Italijanski senat in parlament sta sprejela zakon, ki nosi datum od 21. avgusta in s katerim se je določil znesek osmih milijonov za cestna, in higijenska dela v občini Raši (Arsia). Besedilo zakona navaja poleg imena Arsia v oklepaju še dopolnilni izraz »Pozzo Littorio«. Znesek se bo uporabil v treh zaporednih letih. Podrobnejši načrt bo izdelalo ministrstvo za javna dela sporazumno z notranjim in finančnim ministarstvom. Država bo izvršila s tem tudi razna dela, ki spadajo v delokrog

občine in pokrajine. Čim bodo ta dela končana, jih bo država prepustila občini, odnosno pokrajini, in sicer brezplačno, toda pod pogojem, da bodo vedno določena za javno korist.

Ker je bil istočasno določen znesek 42.000.000 za drugo občino, odkoder dohva Italija poemog, namreč za Carbo-nio, je jasno, da gre predvsem za dela, ki naj omogočijo čim izdatnejše izkoriščanje teh premogovnikov in s tem zmanjšanje uvoza v dosego avtarkije.

JEDINSTVENE CIPELE ZA SVE GRADJANE

Pula — Prefekt istarske pokrajine upravio je općinskim načelnicima i drugim kompetentnim vlastima ovu okružnicu: »Ministarstvo za korporacije obavješćuje, da su tvornice cipela započele s produkcijom i prvim dobavama muških i ženskih cipela jedinstvenog tipa, kojima će ove jeseni biti opskrbljeni svi dućani da bi mogli udovoljiti potražnji općinstva. Vodite brigu o tome, da sve trgovine cipela, čim dobiju takove cipele izlože pojedine tipe u izložima i naznače njihovu cijenu«.

Sa prvim septembra ušle su dakle u promet jedinstvene cipele, koje se u velikim množinama proizvode, kako bi njihova proizvodnja bila što jeftinija. Te su cipele namijenjene širokim masama radničkim i činovničkim i uopće svima koji moraju danas uslijed teških vremena, štedjeti.

DOBIČEK RASKE PREMOGOKOPNE DRUŽBE

Trst, — septembra 1940. Italijanska rudarska družba za iskorišćanje premogovnika »Arso« s sedežem u Trstu, ki je v posesti državne premogovne družbe ACAJ in ki ima kapital 100 milijonov lir, je dosegla lani 16,3 milijonov lir brutto dohodka proti 14,2 milijona u prejšnjem letu. Čisti dobiček družbe je znašal 3,4 milijona lir

ŠTEVILNI PREKRŠILCI ZATEMNITVENIH ODREDB

Koper, septembra 1940. — Tržaški listi so prinesli te dni dolg seznam imen prekršilcev zatemnitvenih odredb iz Marezig, Herpelj-Kozine in Šmarja nad Kopr. Listi pripominjajo, da je to prvi seznam in je torej treba pričakovati še nadaljnjih, pri tem pa ne objavljujejo višino denarnih kazni ki so gotovo občutne. V Trstu so take prekršilce kaznovali s 300 lirami globe, ter je pričakovati, da kazni v tem primeru ne bo gotovo manjša. V Marezigah je bilo kaznovanih 28 domaćin u Herpeljah-Kozini 10, v Šmarju pa 27.

VLAK GA JE POVOZIL

Matulje, septembra 1940. — Ko je šel Rafael Kinkela, čevljar, star 41 let preko železniških tračnic, ni opazil, da mu se bliža vlak. Pri tem pa ga je še to ovlralo, ker je imel na rami teško cujo polno usnja. Lokomotiva je zadela čevljarja z vso silo in ga vrgla ob stran. Vlakovodja je vlak takoj ustavil. Z avtomobilom so ga takoj pripeljali v reško bolnišnico, toda kmalu potem je revež izdihnil vsled številnih ran.

80-LETNICA IVANE ŠVAB

Sv. Križ pri Trstu, septembra 1940. — Še čila in zdrava je te dni praznovala 80-letnico svojega življenja Ivana Švab. Želimo ji še mnogo srečnih let!

PISMO IZ TRNOVEGA

Trnovo pri Il. Bistrici, septembra 1940. (***) Po dolgotrajnem deževju smo dobili ob koncu poletja nekaj lepih dni, tako, da nam spravljanje otave ni delalo posebnih preglavic. Lepo vreme nam je bilo deloma naklonjeno tudi ob žetvi, da smo pšenico in drugo žito lahko spravili pod streho. Kljub temu, da si od letošnje žetve nismo obetali bogve kaj, smo bili ob mlači razočarani, kajti zrna je za polovico manj od laniškega pridelka (in še ta ni bil kaj prida).

NEPOŠTENI DIMNJACAR

Zminj — Dugo je godina tome, otka ko je Vjekoslav Šugar, dimnjakar iz Zminja, čistio dimnjake po Zminjstini, a da mu se nije nikad dogodio slučaj, da visoko u dimnjaku nadje osim čadje i pravi pravcati pršut. To mu se dogodilo ovih dana, kada se popeo u visoki dimnjak Josipa Bogačića. Tik pri vrhu dimnjaka opazi na čavlu krasan pršut od nekih osam kila, koji ga je doveo u napast, da ga prisvoji i odnese. I zaista Šugar pograbi pršut odvuče ga na krov i baci s krova ravno u grmlje, koje je bilo nedaleko kuće, u namjeri, da ga na večer krišom odnese.

Medjutim je Bogačić slučajno opazio da mu je pršut nestao iz dimnjaka i on je odmah posumnjao na dimnjakara. Vršljajući oko kuće opazi pršut u grmlju, ali ga ne podiže, nego obavijesti o svemu karabinijere, koji su na večer stali u zasjedu. Tek što se smrklo evo ti crnog dimnjakara, koji se stao šuljati k grmlju. I baš kad je htio da ispruži ruke, da odnese spremijeni pršut, pojav se iz grmlja karabinjerske ruke, koje ga uklješte i okuju u lance. Nema ju kuda nepošteni je dimnjakar priznao krivicu, pa je ovih dana izveden pred sud, koji ga je osudio na 6 mjeseci zatvora i 600 lira globe.

UPOKOJITEV

Gorica, septembra 1940. (***) Pred časom je »Istra« poročala, da je bil upokojen šempaski župnik Miha Kragelj, sedaj pa je bil, tudi na iastno pronoj, upokojen župnik v Oseku, Franc Franke. Kot upravlja šempaski župnik se nadalje svojo župnijo, tako bo tudi oseški ostal na dosedanjem mestu kljub upokojitvi. Pod oseško župnijo spada tudi božjepotna cerkev Matere Božje na Vitovljah, ki leži precej visoko pod Trnovskim gozdom (z nekoliko nižje ležečo istoimensko vasico), radi česar je upravljanje te župnije precej naporno, zlasti za 66-letnega župnika Franketa. Če mu bo zrahljano zdravilje dopuščalo, da bo v trajal v upravljanju župnije še leto dni, bo prihodnje leto v septembru praznoval 40 letnico svojega prihoda v Osek.

NOV ŽUPAN V IL. BISTRICI

Za podedaštja v Ilirski Bistrici je bil imenovan Salvatore Giordano, karabinerski kapitan I. raz.

DEVETGODIŠNJI DJEČAK SPASIO DRUGA

Plomin — Prošli mjesec umalo da se nije u plominskoj luci utopio dječak Petar Čekin. On je hodao uz obalu promatrajući ribice u vodi, pa mu se je omakla noga i on je pao u more, gdje je voda duboka preko 4 metra. Kako nije znao plivati počeo se utapljati. U tom je času prolazio onuda drugi jedan devetgodišnji dječak, koji vidič što se dogodilo, skoči bez promišljanja u more, pograbi utopljenika za ruku i stane ga vući. Kako međjutim ni sam nije znao dobro plivati, počeo je i on tonuti i bili bi vjerojatno obojica nastradali, da nije u to slučajno naišao financijski brodić, koji je dječake spasio.

NOVI LIKVIDATORJI VIPAVSKIH HRANILNIC

Trst — Z odlomkom vodje fašizma in načelnika vlade kot predsednika ministrskega odbora od 7. septembra so bili zamenjani dosedajni likvidatorji Kmet-ske hranilnice v Črničah, Kmet-ske hranilnice v Lokavcu in Kmet-ske hranilnice v Šturjah. Za novega likvidacijskega komisarija vseh treh zavodov je imenovan nekj dr. Eno Pascoli.

OTKRITJE ČLOVEŠKEGA OKOSTJA V JEZUITSKI CERKVI

Trst septembra 1940. Pri gradnji protiletalskega zaklonišča so delavci našli v enem delu podzemlja jezuitske cerkve na še dobro ohranjen okostnjak, ki ga je pripisati kakemu duhovniku iz 18. stoletja. Najdba je vzbudila v Trstu precejšnje zanimanje.

CIJEPLJENJE PROTIV KOZICA I DIFTERIJE

Rijeka — Od 15 rujna do 15 listopada vršit će se na Rijeci cijepljenje djece rodjene 1938 i u prvoj polovici 1939 protiv kozica i difterije. Osim ove djece moraju pristupiti cijepljenju i sva ona djeca, koja su već bila cijepljena, ali im se cijep nije primio.

VESTI IZ AMERIKE

Cleveland. — V bolnišnici je preminila Frances Rupnik, stara 59 let in rojena v Slavini pri Postojni na Notranjskem. V Ameriki je bila 36 let in v Clevelandu zapuščala dva sina, dve hčeri dva brata in sestru.

Winsor Heights, W. Va. USA. — Dne 16. junija je v bolnišnici umrl Jakob Kenda, star 65 let, doma iz Tolmina.

ANTUN ŽUŽIĆ ZVAN BUČA, VODJA VLAHA POLITIČKE BILJEŠKE

(IZ BILJEŽAKA TALIJANSKOG PO VJESNIČARA CARLA DE FRANCESCHI)

(Svršetak)

Medjutim si je dao napraviti vrlo žestoku tužbu protiv obitelji Polesini, upravljenu caru i odlučio je osobno otići, da ju istome preda. Potrebni novac za put pružen mu je djelomice u Pazinu po činovnicima Okružja, koje mi je on imenovao naznačivši mi, koliko mu je koji dao, djelomice u Trstu od osobe, koju mi nikako nije htio otkriti, ali za koju držim da je bio don Juraj Dobrila iz Tinjana, koji je kasnije postao biskupom. Car se je nalazio u Senbrunu. Buča, kako mi je sam pričao, baci mu se pred noge govoreći: »Veličanstvo! Predlažem Vam ovu žalbu proti markizima Polesini iz Poreča, koji su najveći revolucionarci te neprijatelji Vaši i čitave Austrije, pa tražim pravednost protiv ovih mojih tvrdokornih progonitelja.« Nato mu izloži na svoj način odnose između sebe i Polesini-a nastojeći osobito da ih prikaže kao najpogibelnije buntovnike. Dobivši od cara odgovor, da će dati ispitati stvar i da će biti pravdi udovoljeno, povratio se kući vrlo zadovoljan te očekivao iz dana u dan, da vidi Polesini-e pohapšene. Našavši se međjutim razočaran u svojim nadama, odlučio da si sam pribavi pravednost. Stao ih je terorizirati prijetnjama smrću, koje im je slao u anonimnim pismima, tako da se nijesu usudjivali dolaziti u svoje posjede nego rijetko kada i uz najveći oprez. Započeo je zlobna oštećivanja. Jedne noći bio je posjećen jedan lijep nasad dudova, druge noći bilo je zapaljeno nekoliko sjenika, poslije je bila pokošena nezrela žetva izrasla na poljima, koja je on prije držao a koja su bila drugima izdana u zakup, na to je ubijen u štali u Bačvi nadglednik Tommasini-u jedan od najljepših volova. Poslije je pucalo 6 ili 7 individua noću u spavaću sobu potonijemu tako, da su se kugle probivši prozore, zabile u zid malo iznad njegovoga kreveta, to isto je učinjeno i nadgledniku dvorca u Sv. Ivanu. Jedne druge noći podmetnuta je bila vatra pod gromadu drva u dvorištu dvorca, da se zapali zgrada, ali su srećom drva bila sirova i vatra se nije potpuno razvila. Slijedili su drugi slični atentati. U glavnom Buča ih je dao izvršivati po svojim najvjernijim satelitima i onda se je pod jednom ili drugom izlikom udaljavao od svoje kuće i davao se je vidjeti nekoliko sati daleko, da može dokazati svoj alibi. Usprkos toga bio je više puta zatvaran, ali je poslije uslijed pomanjkanja dovoljnih indicija bio pušten na slobodu. Konačno je meni bila povjerena istraga, dao sam ga zatvoriti i poveo sam protiv njega istragu radi 11 zlodjela.

U mojoj dovoljno dugoj kaznenoi praksi nijesam se namjerio ni na jednog istražnika, koji bi razotkrivao toliko oštroumlja, lukavosti i pronicavosti kao Buča uzimajući u obzir njegov položaj nepismenoga seljaka, rođenoga i odgojenoga na selu daleko od prosvječenih centara. Započeo sam njegovo ispitivanje time, da sam ga pozvao, neka mi izloži sve od prvih početaka, svoje raspre s markizima Polesini. »Vrlo dobro«, odgovori mi. »tako valja!« I uputi se u svoju čeliju, da uzme jedan veliki svezani spisa, koji su se odnosili na razne njegove parnice s njima te postavivši ih na stol započne svoje pripovijedanje sa začudnim redom i jasnoćom. On je preokretao fascikle sa svom sigurnošću i nalazio pojedine listine u savezu s onim, što je izlagao, navadajući a da nikad ne pogriješi, datum i sadržaj. Za vrijeme ispita ostao je on sjedeći kao kakav senator često šnoajući, upirući u me oštar pogled u nastojanju, da pročita moju misao iz očiju i iz izraza mog lica, dok sam stavljaio pitanje. Nastojali smo, da budemo obazrivi jedan prema drugome. Ja sam nastojao, da stavim u odgovore sve važnije izraze, kojima se je služio, a on je čestim naklonima glave pokazivao svoje odobravanje. Pošto sam bio jedan mjesec bolestan, pretsjednik kaznenog suda (tribunala) pošalje na neprestane zahtjeve Buče, da se postupak nastavi, jednog asesora, mog kolegu, a poslije drugoga, da me zamijene. Naravno oni nijesu mogli proučavati pažljivo ogroman svezani spisa. Kad sam mu se ovdzdravivši opet pretstavio, usklikne: »A hvala Bogu, da vidim svog dobrog suca, koji me znade shvatiti, dok oni, koji su dva puta dolazili ispitivati me mjesto Vas, nijesu bili u stanju shvatiti moje stvari.« I opiše mi moralne kvalitete jednoga i drugoga s takvom točnošću, da sam nad tim ostao zadivljen.

Kad je istraga bila dovršena, državno odvjetništvo predloži Buču na moje veliko iznenađenje na kaznu za sama dva djela od manjeg značaja, i poslije jedne kazne od malo mjeseci izdije on iz zatvora. Markiz Giampaolo Polesini po smrti svog oca Benedita i u sporazumu sa stricem markizom Francescom, pokloni Buči, da izbjegne opasnostima, kojima bi bio i na dalje izložen, nekoliko komada zemlje, dovoljno za živjeti, i kuću, te ne imadijaše od njega više nikakvih neprilika. Buča je poslije bio napadnut od raka na nosu, i podje, ne znam s kakvim sredstvima, u Beč u bolnicu, da se liječi, te je tamo i umro tokom kirurške operacije.

To bijaše taj famozni Buča, protežiran od c. kr. Okružnog ureda u Pazinu.

OPASKA UREDNIŠTVA: Unuk spomenutog Buče, dr. Šime Žužić, sada odvjetnik u Zagrebu primjećuje nam na ove memoare Carla De Franceschi-a ovo:

»Ovaj opis mog djeda i njegove parnice s markizima Polesini, čiji potomci žive i danas u Poreču, nije baš najobjektivniji.

Pisac je bio sumišljenik markiza Polesini, sigurno više naklonjen potonjima nego neukom hrvatskom seljaku. Prikazuje ga kao štitenika državnih t. j. u ono vrijeme isključivo talijanskih ili njemačkih činovnika u Istri, jer hrvatskih uopće nije bilo. Ali da je zbilja uživao zaštitu tih činovnika, kako bi se bilo moglo dogoditi, da je izgubio svoj veliki posjed, da je bio sa istoga brahijalnom državnom silom protjeran, te mu je i kuća nad glavom bila do temelja sraznana sa zemljom. Konačno nije po navodima pisca ni kod cara uspio, već je dospio u haps, a Polesinima nije ni vlas s glave pala.

Moj djed je radi parnice putovao dva puta u Beč, a ne jedan put, i to prvi put pješice, a drugi put je već imao željeznicu od Graza do Beča. Prvo putovanje je zaista ostalo bezuspješno, a nakon drugog putovanja su Polesini morali popustiti i bojeći se po svoj prilici obnove procesa nagoditi se s mojim djedom.

Pisac sam navodi, da je sporni posjed bio kroz nekoliko generacija u našoj obitelji i da su djedovog oca, nepismenog seljaka, Polesini prisilili na potpis ugovora, pogubnoga za nj. Približavalo se naime oslobođenje seljaka iz feudalne potčinjenosti, te agrarna reforma iz god. 1848, pa su očito, da izbjegnju agrarnoj reformi, tražili onakav pismeni ugovor, koji isključuje taj posjed ispod agrarne reforme. Po pričanju mog još živog oca na tom posjedu i po predaji bio je uopće čitav taj veliki posjed sasvim slobodno vlasništvo mog djeda, ali su tada svemoćni Polesini pomoću svojih moćnih veza i upliva natjerati do tada slobodnog i bogatog seljaka u feudalni kmetski, a kasnije zakupni odnos. Otuda i ona ogorčena dugotrajna borba mog djeda na život i smrt za pravdu i pravednost.

Pravu istinu je danas teško, upravo nemoguće ustanoviti, ali djed kao uopće nije dan seljak u ono vrijeme ne bi se tako tvrdokorno i ustrajno upustio u nejednaku borbu s moćnicima, kakvi su bili onda Polesini u Istri, da nije bio skroz uvjeren, da je pravo i pravednost na njegovoj strani.

Djed je svoje izlaganje pred carem započeo ovako: »Veličanstvo, velika riba jede malu ribu.« Treći put je zbilja pošao u Beč na liječenje raka, te je tamo umro i pokopan.

Ipak sam piscu vrlo zahvalan, što nam je, makar i na ovaj način, sačuvao spomen na našeg djeda. Kao već priznati historičar, bivši talijanski poslanik za Istru u carevinskom vijeku u Beču i uopće uvažavan i poštovan kao viši sudac i visoko

obrazovan čovjek, ipak se nije mogao oteći dubokom dojmu, udiviljenju i simpatiji koju je jedan naš neuki hrvatski seljak u Istri prije 100 godina svojom ličnosti i duševnom nadarenošću u njemu i nehotice pobudio, te ga pišući 30 godina kasnije kao starac svoje »Memorie autobiografiche« god. 1883. još drži u pameti i smatra vrijednim da uspomenu na nj i njegovu herojsku borbu za rodjenu grudu sačuva budućim narastajima.

Žužići su u stara vremena morali sačinjavati seljačko pleme ili zadrugu i držim da potiču iz zapadne Bosne, iz okolice Jajca. Kao hrvatski vojnici boreći se s turskom silom morali su uzmicati — danas se tome kaže evakuacija — tako da ih imade u Slavoniji oko Županje (nedavno sam čitao, da postoji jedno selo Žužići i u okolici Jaske), ima ih i u Crnoj Gori, a pripovijedali su mi ljudi iz Bratislave u Slovačkoj, da tamo u okolici imade nekoliko sela Žužića, koji su bili iz Bosne evakuirani za vrijeme turske provale u Bosnu na posjede nekih velikaša oko Bratislave. U zapadnoj Istri su isto tako dva sela Žužića, jedno u Sv. Ivanu od Šterne, a drugo u okolici Baderna. Da su to emigranti odnosno evakuirani iz Hrvatske, odnosno današnje zapadne Bosne pred Turcima, kao i gotovo svi Hrvati t. zv. Vlasi iz jugozapadne Istre, svjedoči činjenica, što su u glavnom sačuvali svoje štokavsko narječje naprama ostalim stanovnicima Istre, koji su čakavci, a isto tako su sačuvali amo tamo i tamne uspomena na borbe s Turcima, kao i svoj borbeni i ratnički duh, te veliku ljubav za oružje. Do prije 40 ili 50 godina nalazilo se je u »Vlaštiji« još starinskog oružja, istog kao što ga i danas ima u posjedu starih begovskih obitelji u Bosni. Do nedavno je bio načelnik u Jajcu Jakubaga Žužić, pa se nehotice nameće pomisao, nije li neki njegov hrvatski predak pristao uz muslimansku vjeru, te tako spasio svoj spahiluk.

Bilo bi potrebno, dapače i od stanovite praktične koristi, da se Zavod za proučavanje seljačkog i narodnog života pri Gospodarskoj Slozi posveti najtemeljitiijem proučavanju povijesti hrvatskih seljačkih naselja. Ako nema sigurnih povijesnih dokumenata, moglo bi se ustanoviti iz usmene predaje, iz sačuvanih starinskih predmeta, crkvenih zapisa, iz običaja, govora, nošnje, po tipovima ljudi, načinu obradivanja polja, po imenima njiva, livada, šuma i vinograda, načinu građenja kuća itd. otkuda potiče koje naselje i gdje mu je bilo staro sjedište, te kako su se snasli u novim prilikama. Bila bi to vrlo interesantna povijest hrvatskog kolektiva od najstarijih vremena do danas, interesantnija nego povijest pojedinih velikaša ili velikaških porodica.

KULTURNI PREGLED

K RAZSTAVI RIKA DEBENJAKA

Riko Debenjak, rojen umetnik, velik talent, ki mnogo obeta... itd. ... tako smo brali zadnje dni po slovenskih časopisih, ko je bila 15. t. m. pod okriljem Društva slovenskih likovnih umetnikov v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani, v pristojnosti zastopnikov oblasti in kulturnih ustanov in lepega številu rojakov otvorjena prva kolektivna razstava njegovih del v Sloveniji. Večina nas ga do sedaj ni poznala, ni vedela, da je naš, da je s prihodom v Slovenijo močno ojačal vrsto naših umetnikov in javnih delavcev. To pa tudi ni nič čudnega, saj se je šele pred dobrim pol letom vrnil v Slovenijo — na prag domačije, po dolgih letih učenja, trpljenja, snovanja, dela in spopolnjevanja v inozemstvu. Mogoče, da ne bi še sedaj imeli prilike ogledati si njegovega dela da ni posegla v mes kruta usoda. Gotovo je še s kaljo boleznii iz težkih dni pomanjkanja v Parizu prišel v Ljubljano, kjer je omagal ter se moral že pred dobrimi dvema meseci zateči v bolnico po pomoč; sedaj leži ves nesrečen, ker ne more delati v zavodu za novotvorbe.

Riko Debenjak se je rodil 1908 v Kanalu pri Gorici. Po dovršeni reakli v Ljubljani, je nekaj časa v Ljubljani tudi služboval. Toda s tem ni bil zadovoljen, ker je v sebi čutil klic — klic slikarske umetnosti. Bil je vztrajen v iskanju sredstev, da si omogoči nadaljnji študij in končno mu je uspelo, da se je vpisal na umetnostno akademijo v Beogradu, ki jo je dovršil s dobrim uspehom. Takoj po dovršeni šoli je priredil v Beogradu razstavo svojih del, ki je doživela nenavaden uspeh (o razstavi so pri nesli kratka poročila tudi slov. časopisi) ter je večino razstavljenih del razprodal, tako da je lahko takoj odšel v Pariz da se izpopolni.

Vseh razstavljenih del je 68, poleg par skic, ki v katalogu niso naznačene: od tega 25 v olju, 10 akvarelov, 8 v kredu, 4 v tinti, 8 radirank, 5 tušev, 5 v oglju in 3 slike s svinčnikom. Že ta raznovrsnost je zgovorna priča o njegovi vsestrani izsošanosti in res se tudi ne moreš odločiti katera od razstavljenih tehnik je boljša odnosno, v kateri je ustvaril boljša dela, predvsem pa se odlikuje v olju, kredu in oglju, s katerimi je tudi najjače zastopan. Dominantni sta tako po motivu, kakor tudi po obsegu dve ogromni sliki v olju, kakšnih danes nismo več

vajeni videti na razstavah. In to »Goriška Madona« in »Moja mati«. »Goriška Madona« sicer res živo spominja na dela starih renesančnih mojstrov, toda zamisel je izvirna in ton ter izraz celote čisto svojstven.

Debeljak je dalje pokrajinar in oblikovalec tihožitij, mrtva lutka pod njegovim čopičem oživi, pokrajina je zdaj mehko sanjava, da ti vzbujja hrepenenje (motivi iz Francije) zdaj ostro in smešno črtana da vzbujja živ občutek resničnosti (Pred nevihto).

Debenjak je mojster barve. Uporablja jih ponekod nekam drzno od najmekkejše do najostrejših zaporedno, in vendar to ne vzbujja občutja neskladnosti, vsiljive pretiranosti, vse se nikdar presenetljiv način skladajo in vlivajo celosti živahnost in svežino.

Razstavo zapuša človek z globokim dojmom lepega doživljanja in sluti umetnika, ki se z naglimi koraki dviga in razvija v slikarja velikega formata.

Našem rojaku želimo, da bi skoraj ozdravel ter ostvaril velike načrte ki si jih je zastavil.

Razstava je odprta do 6 oktobra in toplo priporočamo rojakom, da si jo ogledajo.

LIKOVNA RAZSTAVA NA LJUBLJANSKEM VELESEJMU

Na jesenskem velesejmu v Ljubljani so nekateri umetniki razstavili svoja dela, med njimi tudi nekaj naših, in sicer.

Ivan Čargo je razstavil pet slik, izdelanih v rdeči kredi z več ali manj znanimi motivi.

Božidar Jakac je razstavil osem pastelov, većina so motivi iz Ljubljane in okolice, ki so vsi vzbujali posebno pozornost občinstva.

Priznani krajinar Pavlovec France je razstavil devet slik v olju, najčimkovejša med njimi je bila slika z zimskim motivom »Triglavske pogorje«.

Šaša Šantel je bil zastopan s devetimi slikami v olju. Njegovo »Metliko« je kupil predsednik vlade g. Cvetković.

Od naših kiparjev je razstavil France Smerdu, in sicer tri dela v marmorju, po dve v bronu, mavcu in vosku ter eno v lesu. (***)

ING. KOŠUTIĆ O PRIVREDNIM REFORMAMA

Povodom glasila, koje su se u posljednje vrijeme pronosile u državi i inozemstvu da će se u Jugoslaviji uvesti neke reforme po stranim uzorima, ing. Košutić, podpretsjednik HSS, dao je na godišnjoj skupštini Saveza zadruga Gospodarske Sloge, izjavu u kojoj je pobio sve te glasine.

Ing. Košutić naglasio je da se novi privredni poredak kod nas može bazirati samo na zadrugnoj osnovi, jer to najbolje odgovara našim zahtjevima i potrebama. — Zašto bi mi počeli sada eksperimentirati na privrednom polju — rekao je ing. Košutić — kad je zadrugarstvo kod nas dalo dobre rezultate i pomoglo nam, da često prebrodimo velike poteškoće. Osim toga, — naglasio je ing. Košutić — zadrugna organizacija odgovara psihji hrvatskoga naroda, našem političkom shvaćanju i našim moralnim snagama. A osnovni je preduvjet svake reforme, političke, gospodarske i kulturne da odgovara duhu i potrebama dotične sredine.

Imitiranje tuđih uzora nije nikad dalo povoljne rezultate u sredinama, koje nije su zato bile pripravljene. Nie dakle provedivo da se u ovoj državi provede korporativni sustav.

POTREBA OSNIVANJA ZAVODA ZA PROUČAVANJE HRVATA IZVAN BANOVINE HRVATSKE

U članku »Bibliografija o Sokcima i Bunjevcima« u »Hrvatskom Dnevniku« od 22. IX. pisac Stjepan Bartolović iznosi svoje prijedloge o osnivanju zavoda za proučavanje života Hrvata u inozemstvu pa kaže:

U vezi s ovim člankom mora se ponovo pokrenuti pitanje Hrvata, koji žive u inozemstvu, odnosno izvan banovine Hrvatske. Svakako bi mjerodavni faktori morali o njima voditi jednu svestranu brigu, jer njihov život, njihova materijalna i duhovna kultura ne smije biti za nas nepoznanica, jer ona sačinjava dio naše sveopće hrvatske kulture. U tu svrhu bi se trebao osnovati centralni banovinski zavod za proučavanje i pomaganje Hrvata izvan banovine Hrvatske, koji bi imao zadaću da prikupi potrebne statističke podatke, da preko hrvatskog sveučilišta i akademije, Gospodarske Sloge i Seljačke Sloge, poradi oko toga, da se i ovi Hrvati potpunije upoznaju i u duhovnom i materijalnom (socijalnom) pogledu i da i dalje ostanu grana hrvatskog stabla.

CILJEVI NJEMAČKE VANJSKE TRGOVINE NA JUGOISTOKU EVROPE

U zagrebačkim »Novostima« objavljen je članak Dr. Maksa Ilgnera o ciljevima njemačke vanjske trgovine i specijalno njezine ekspanzije na evropskom jugoistoku. Dr. Ilgner među ostalim kaže:

Odnos Njemačke prema zemljama evropskog jugoistoka i posljednjih godina sve intenzivniji međusobni gospodarski promet naročito služe tome, da se pojam »životni prostor« pravilno prikaže. Njemačka i zemlje jugoistoka sačinjavaju zajedno jedan životni prostor, koji uz istodobnu obazrivost prema interesima Itakje svim zemljama, što sudjeluju, pruža široke gospodarske mogućnosti dopunjavanja, i koji omogućuje uz razumnu pripravnost svih zemalja da suraduju, da najpotrebnije potrebe međusobno i u velikom opsegu pokrivaaju. Kod pojma »životni prostor« ne radi se dakle o prostoru, u kome Njemačka želi živjeti ili kolonizirati, već s kojim Njemačka želi živjeti i voditi gospodarstvo i s kojim se praktično želi uzajamno upotpunjavati.

POLJSKA VLADA NI U VOJNI ZITAJU

Poljska vlada, ki se je po porazu Francije zatekla u London, je te dni dala po svojem predsjedniku Sikorskomu zelo zanimivo izjavo glede sedanjih sovražnosti. Predsednik Sikorski je izjavil med ostalim, da se sedanja poljska vlada na Angleškem ne nahaja v sovražnem stanju z Italijo. Poljska vlada se torej bojuje samo proti Nemčiji, ne pa proti zaveznici Italiji.

SVAKO DIJETE IMA PRAVO DA SE ODGAJA U DUHU SVOGA NARODA

Direktor nove njemačke gimnazije u Zagrebu g. Ivan Kühn održao je prigodom otvorenja njemačke gimnazije značajan govor u kom je prikazao kako svako dijete ima pravo, da se odgaja u duhu svog naroda, i u svom materinjem jeziku. Jezik je forma, u kojoj se očituje duh naroda i predaje od koljena na koljeno. Dužnost je i roditelja, da duševna dobra svoga naroda preko omladine dalje predaje. Kako pojedinci, tako i narodi putem svog jezika vrše izmjenu duševnih dobara. Samo pojedinci treba da nadju granicu učenja stranih jezika. Misli se mogu izražavati na tuđem jeziku, ali čuvstva i volja samo na materinjem jeziku. Konačno je g. direktor spomenuo, kako će od te škole imati kulturne koristi i Nijemci i Hrvati

VIJESTI IZ DOMOVINE

Umro je dr. Fran Barac

U petak, dne 20. o. mi. umro je u Zagrebu u 68. godini života bivši profesor teološkog fakulteta hrvatskog sveučilišta, kanonik prvostolnog kaptola zagrebačkog hrvatski političar i rodoljub, dr. Fran Barac.

Dr. Fran Barac bio je član Starčevićeve stranke prava, i ujedno član Jugoslovenskog odbora. Za vrijeme rata on je jedini, kao katolički svećenik i rektor zagrebačkoga sveučilišta smio putovati u inozemstvo, pa je tako podržavao vezu između svih tadašnjih vidjenijih političara u domovini i Jugoslovenskog odbora u emigraciji. Bio je velik prijatelj istarskih predstavnika Spinčića i Laginje s kojima je mnogo radio i saradivao i za vrijeme rata, a i kasnije, naročito sa drom Laginjom u tadašnjoj Hrvatskoj Zajednici.

Dr. Fran Barac bio je poznat kao čelik značaj, nesebičan i poštovan rodoljub, vanredno radišan, koga ni najveća razočanja nijesu mogla skriti.

Neka mu je trajan spomen među Istarsima, za koje je naročito za svjetskoga rata mnogo dobra učinio.

JEDNO VJENČANJE

U Splitu se je prošle subote vjenčao poznati naš novinar g. Tone Rojnić, rodom iz Medulina, sa gospodjom Slavkom Jelaskom iz ugledne splitske obitelji. Kumovali su za mladenku trgovac iz Splita g. Jerko Aljino vić, a za mladoženju dr. Mirko Vratović, koga je zastupao odvjetnik g. dr. Rudolf Pederin.

Srdačno čestitamo!

SPLITSKI DOGOVOR MED NAŠO DRŽAVO I ITALIJO IZ LETA 1926.

Italijanski uradni list od 14. avgusta je objavio zakon od 29. marca 1940, s katerim italijanski senat in zbornica odobrjuje določbe dogovora ki je bil sklenjen med našo državo in Italijo leta 1926. v Splitu. Dogovor sliči pred časom v našem listu omenjenemu dogovoru glede nekaterih lastninskih pravic ob državni meji v Sloveniji. Sedanji dogovor ureja razdelitev premoženja prejšnje Kraljevine Dalmacije. Dogovor je sestavljen v srbo-hrvatskem in italijanskem jeziku, vendar velja italijansko besedilo za odločilno. Dogovor stopi v veljavo, čim bodo izmenjane ratifikacijske listine. Zanimiva so imena oseb, ki so sklepale ta dogovor: na italijanski strani so bili E. Šmirić (Smirich), G. Lubin in G. Jerković (Jercovich), na naši strani pa št. Metličić, M. Medini in J. Cortelazzo-Jablanić.

JUGOSLAVENSKI NIJEMCI ZA SVOJE ŠKOLE

Njemački list »Deutsches Volksblatt«, koji izlazi u Novom Sadu, javlja, da su 1. o. mi., kad je održan »Dan žrtve za njemačke škole« u Dunavskoj banovini, Nijemci u 55 općina te banovine sakupili 529 tisuća 164 dinara priloga za njemačke škole. List kaže, da će se sabiranje priloga i dalje nastaviti.

France Bevk:

Čas, ki hodi z berglami

Ob petdesetletnici našega pisatelja Franceta Bevka prinašamo kot prispevek k njegovu jubileju to črtico, ki je izšla v »Našem glasu« v Trstu 1. 1927.

Poznate čas, ki ima peruti? V jetnišnici sem spoznal čas, ki hodi z berglami. Počasnejši je bil kot senca, muke poln in neizbežen. S trpkostjo in srdom smo ubijali drug drugega in sebe, časa ni smo mogli ubiti. Ko smo se dvignili v jutro, smo ga bili že siti, ko smo legli, je polzel z večjo počasnostjo mimo nas in nam ubijal spanje in sen.

V celico z dvema oknom smo bili zaprti štirje hudočelci. Nekateri dni smo molčali vsi štirje in hodili od stene do stene. Koraki so postajali ob begotnih mislih vsak hip hitrejši. Zdelo se je, da hočemo prehiteti počasi polzeče minute, ali da jim mi predpisujemo naglico s svojo hojo. Nenadoma se je kdo predramil iz misli in dejal: »Hodimo počasneje. Danes ne pridemo do konca...«

Okoli se je prilepilo na visoki obl stropa, bolj iz želje kot iz prepričanja je govorila duša skozi usta:

»Enajsta ura je.«

Ta, ki je pogledal skozi okno na senco, ki je delila desno krilo poslopja v dve polovici, je dejal iz izkušnje:

»Jedva deveta je minula.«

NARODNOSTI U MADŽARSKOJ

Beogradska »Ravnopravnost« donosi ovu statistiku narodnih manjina u današnjoj Madžarskoj: Prema madžarskim statistikama u Trianonskoj Madžarskoj bilo je 92% madžarskog stanovništva, dok su ostali dio stanovništva sačinjavale manjine, u prvom redu Nijemci (5,5%) i Slovaci (1,2%).

Poslije prve arbitraže Madžarskoj je pripojeno 290.819 Slovaka, a zauzimanjem Prikarpatске Rusije Madžarska je dobila 549.000 Rusina. Već u Trianonskoj Madžarskoj je bilo 233.141 »slovački govorećih državljana«, dok Slovaci sami tvrde da je taj broj iznosio 300.000.

U Madžarskoj dakle ima danas oko 600.000 Slovaka kome broju treba dodati još 35.000 Slovaka koji žive u dijelu Transilvanije, koji je pripojen Madžarskoj. U madžarskoj Transilvaniji živi 1.305.000 Rumunja i 72.000 Nijemaca. U Madžarskoj je još ranije bilo oko 25.000 Rumunja. Stanje manjina u novoj Madžarskoj pokazuju nam sljedeće brojke: Rumunja 1.330.000, Nijemaca 600.000, Slovaka 635.000, Rusina (Ukrajincima) 550.000 i Jugoslavena 165.000. Ukupno svih manjina 3.280.000.

Madžara je bilo u Trianonskoj Madžarskoj oko 7.759.000. Od Čehoslovačke su Madžari dobili oko 650.000 (od ukupnog broja Madžara u Čehoslovačkoj 692.000 jedan dio ostao je u Slovačkoj) a od Rumunije 968.000 Madžara. Broj Madžara iznosi dakle oko 9.377.000, a broj manjina 3.280.000.

Ukupan broj stanovnika iznosi oko 12.557.000. Prema tome manjine sačinjavaju 26,1% ukupnog stanovništva, što znači da više nego jedna četvrtina stanovništva Madžarske pripada stranim elementima. Treba istaći da se ova kalkulacija osniva na kombinovanim podacima čehoslovačke, madžarske i rumunjske statistike za godinu 1930. Ovaj srazmjer bio bi za madžarski element još nepovoljniji kad bi se kao manjina ubrojili i Jevreji, čiji je broj još u Trianonskoj Madžarskoj iznosio 550.000. Samo prisajedinjenjem Transilvanije broj Jevreja u Madžarskoj povećao se za 148.649 duša. Ako dakle izdvojimo Jevreje iz broja Madžara, broj Madžara iznosi oko 8.600.000, a broj manjina oko 4 miliona.

U ALZACIJI SE UVODI SAMO NJEMAČKI JEZIK U RIJEČI I PISMU

»Deutsches Nachrichten Büro« javlja iz Strassburga, da je šef civilne uprave u Alzaciji, župski vođa Wagner, izdao naredbu, kojom se u svim javnim uredima u Alzaciji uvodi isključivo njemački jezik u riječi i pismu. Alzaško stanovništvo ima se služiti isključivo njemačkim materinim jezikom. Na svim poduzećima i tvornicama, koje imaju svoje sjedište u Alzaciji, a čija su imena sasvim ili djelomično francuska, imaju se ti natpisi zamijeniti sa njemačkim natpisima.

Izpod pepela spomina je vstala bajka, ki jo je pripovedovala mati svojemu sinčku, bodočemu hudodelcu:

»Živel je oče, ki je imel tri sinove...«

Od svoje mladosti nisem poslušal bajk s tolikšnim zanimanjem in pobožnostjo. Vsaka beseda je z dvojno močjo trepetala v duši. Slednji prizor sem želel imeti podaljšan do neskončnosti, v dolgo vrsto tistih dni, v katerih se je bajka godila.

Kadar je ugasnil glas pripovedovalca, je stal pred oknom hromec čas, premaknil se je bil jedva za korak. Skozi omrežje je legel na dušo ko trup in jo razjedal. Štiriindvajset ur praznote kakor v veselstvu pred stvarjenjem.

Dva izmed nas sta se sprijela in metala na tleh. Dva rokoborca, zagrizena drug v drugega; ne iz sovraštva, iz dolgočasja. Hropla sta in se premetavala, rdeča in zaripla v obraz, ležala sta drug na drugem in se valila. Boj se je vršil tiho, brez krika in besed, da ne bi prišel kdo in ju odpodil od igre...

Ostali smo sedeli na posteljnakah in zrlji; ne radi borbe, ki je bila nagnusna, ampak radi polzečih minut, ki jih ta hip nismo slišali.

Dva sta igrala polovico dne damo, drugo polovico pa sta se lasala.

»Pootročili smo se«, je modroval tretji. »Še dobro bi bilo, da bi bili res razbojniški.«

»Čemu si premaknil črnega?« je protestiral prvi igralec. »Ta je moj.«

»Premaknil sem belega«, se je upiral drugi.

MANJINSKI PREGLED

MADŽARI U BANOVINI HRVATSKOJ

U nedjelju 22 IX održana je u Zagrebu skupština Madžarske kulturne zajednice. Pretsjednik Šandor Molnar naglasio je, da se Madžarska kulturna zajednica bavi samo kulturnim pitanjima i da su Madžari u banovini Hrvatskoj naišli na najveće razumijevanje Hrvata, pa pozdravlja uredbu bana g. dra Šubašića o školama manjina.

Nakon govora pretsjednika uzeo je riječ tajnik g. Angeli, koji je pročitao tajnički izvještaj. Iz izvještaja se razabire uspješan rad Zajednice od osnutka do danas. U tom razdoblju je osnovano više podružnica i to među ostalim u Donjem Miholjcu, Jamarici, Beočinu, Starim Jankovcima, te u Čakovcu, gdje je ta podružnica veoma jaka i broji 500 članova, dok Zajednica u Zagrebu ima 600 članova.

Iz izvještaja se nadalje razabire, da su upućeni pozivi umirovljenim i nezaposlenim madžarskim učiteljima, koji su pozvani da se prihvate rada u madžarskim školama. Popis tih učitelja bit će predložen banu g. dru Šubašiću radi imenovanja.

KOLIKO NEMCEV JE V RUMUNJI

Po zaključkih dunajske konferencije so nemški listi obširno razglabljali seveda v prvi vrsti o rumunjsko-madžarskih trenjih ki jim naj bi naredila konec dunajska arbitraža ter tudi o stanju svojih rojakov v obeh državah. Nemci so cenili da je v prejšnji Rumuniji živelo okrog 800.000 Nemcev, od tega v Besarabiji 90.000, v Bukovini pa 80.000 in pol milijona v delih, ki jih je Rumunija dobila po svetovni vojni od Madžarske. Z odstopitvijo raznih delov prejšnjega rumunjskega ozemlja se je tudi zmanjšalo številno stanje nemške narodne manjšine, vendar pa cenijo nemški krogi v rajhu, da je v sedanji Rumuniji ostalo še vedno okrog 600.000 Nemcev.

ČESI I SLOVACI U JUGOSLAVIJI

U Daruvaru je izašao prvi broj lista »Naše Noviny«. Taj list izlazi mjesto prijašnjeg lista »Jugoslavští Čehoslovaci«. Izdavač je Oto Sobotka, a odgovorni urednik Adolf Kubička. U programatskoj riječi veli se, da će list održavati vezu između Čeha u banovini Hrvatskoj, gdje ih ima najviše, i radiati na učvršćivanju suradnje jugoslovenskih Čeha sa Hrvatima, Srbima i Slovincima.

I Slovaci imaju u Jugoslaviji vlastitu štampu, i to nedjeljni list »Narodna Jednota«, mjesečnik »Naš život« i »Evanjelički Hlasnik« koji izlazi u Bačkom Petrovcu i »Nadej«, koji izlazi u Kisaču. Politički i kulturni pravac slovačkih i čeških listova je isti: oni se oslanjaju na Masarikove ideje.

Čeha i Slovaka ima u Jugoslaviji na osnovu popisa od 1930 godine 103.063, i to 74.188 Slovaka i 28.875 Čeha. Česi su većinom nastanjeni u Daruvaru i okolini, dakle u Banovini Hrvatskoj.

»Tistega tudi, seveda. Ali mojega tudi.«

»Ti slabo vidiš.«

»Ti slepariš!«

»Tebi ni mogoče dopovedati. Belj je bil tu, črn je bil tu...«

»Dobro...«

»Ti si premaknil tega, jaz pa tega. Ali zdaj razumeš?«

»Kako je pa ta prišel tu sem?«

»Ne igram več! Igraj sam!«

Radi dolgega časa, ki je strašil po vseh stenah, gledal izpod stropa in skozi okno, se je vdal:

»Igraj! Naj bo po tvojem!«

Igrala sta dalje...

Morje dolgočasje pa je lezlo v grlo... Iz tega morja so se dvigali med nas baštvo in zavist, ljubezen in sovraštvo, kvante in pesem, ki je bila polglasna in ne vselej lepa in spodobna.

To se je zgodilo tedaj, ko smo si povedali vse bajke in spomine, vsa zla dejanja in sodne obravnave in smo z muzko grebli po preteklosti, da bi še kaj izgrebli. Radi neuspeha smo bili jezni in smo se ujedali kot modrasi.

»Molči, ki si kradel!«

»In ti? Trikrat težja je tvoja malha. Če bi mojo v tvojo del, bi se nič ne poznalo.«

»To je res. Babam kradeš, ki jim ni maš kaj vzeti; za drugo pa sposoben nisi.«

Stepla bi se do krvi, če bi stražnika ne bilo na hodniku...

Iz smradu očitkov in zasramovanja se je razkužil molk in poleganje.

NAŠI POKOJNIKI

Dr. Hinko Stepančić

Ljubljana, septembra 1940. — Dne 22. septembra je v Ljubljani umrl po dolgotrajni bolezni naš rojak dr. Hinko Stepančić, viši deželni sodnik v poklju. Dr. H. Stepančić se je rodil v Temnici 1. 1864. Izšolal se je v Trstu, Gorici in Pragi. L. 1891. je prišel kot avskultant k deželnemu sodišču v Ljubljano. L. 1892. je v pravadah zastopal kot upravitelj državnega pravdnitstva upravičenost po pravkov. V ta namen je spisal tudi razpravo »O popravkih«, ki je izšla v Slovenskem pravniku 1. 1893. Pozneje je bil avskultant na sodiščih v Idriji in Litiji, ter sodniški pristav v IL. Bistrici. L. 1899. je bil pri sodišču v Buzetu. Kot prvi slovenski predstojnik sodišča je moral mnogo pretrpeti od drugodcev, vendar je ostal tam, dokler ni izposloval jezikovne ravnopravnost. L. 1907. je postal deželni sodni svetnik pri okrožnem sodišču v Gorici. L. 1909. pa je bil izvoljen v goriški deželni zbor. Med vojno je bil avditor pri divizijskem sodišču v Gradcu, kjer je marsikaj dobrega storil za naše ljudi. Predno je stopil v pokoj 1. 1929. je bil viši deželni sodni svetnik v Celju. Pokojniku blag spomin!

MARIJA MAJNIKOVA

V Gornjem gradu je umrla ga. Marija Majnikova vd. Ravnikarjeva, doma iz Idrije, ki je že več let prebivala pri svoji hčerki Antoniji Jurišič. Stara je bila nad 80 let. Sožalje!

SVE VEĆI INTERES U JUGOSLAVIJI ZA NJEMAČKI JEZIK

Praški »Der Neue Tag« pripisuje izvještaj iz Beograda, u kojemu veli, da su široki slojevi jugoslovenskog pučanstva pozdravili uvodjenje njemačkog jezika u jugoslovenske škole, kao prvog glavnog obvezatnog stranog jezika. Time je ponovno uvedeno stanje, koje odgovara prirodnom odnosima i sankcioniran razvoj, koji je u toku posljednje godine, pod pritiskom neminovnosti već odpočeo. U Beogradu se to vidi na primjer na tome, što je osnovna škola, u kojoj uče učitelji iz Reicha, posljednje jeseni, usprkos tome, što je počeo rat, imala već broj učenika, nego ikada prije. Zato su morala biti otvorena ravna četiri paralelna razreda. Radi se na tome, da se dosadašnja njemačka građanska škola pretvori u punu realnu gimnaziju. I u Zagrebu treba da se otvori takva škola. Osim toga je prije jednog mjeseca u Novom Vrbasu osnovana njemačka gimnazija. Povrh svega će njemačka akademija u Münchenu sa svojim mnogobrojnim štabom lektora još pojačati svoju djelatnost u Jugoslaviji, pošto se u svim jugoslovenskim krugovima u sve većoj mjeri osjeća potreba za učenje njemačkog jezika, koji je posljednjih dvadeset godina bio istisnut iz jugoslovenskih škola u korist francuskog jezika.

U FOND »ISTRE«

S. S. daruje u fond Din 56.—

Zahvaljujemo!